

Werken aan een duurzame schepping

Het is goed dat we dit jaar duurzaamheid tot thema van onze veertigdagentijd gekozen hebben. We zijn er, maatschappelijk en politiek, steeds meer mee bezig. We kunnen geen krant openen, geen TV-journaal bekijken of het gaat ook dáár over : de CO2 uitstoot, afbrokkelende ijslagen, zeeën vol plastic, diersoorten die uitsterven, vervuilende bedrijven, branden en overstromingen als nooit tevoren - in ons landje zelfs aardbevingen - we betalen de vreemdelingen die voor ons werken niet zoals wijzelf betaald zouden willen worden, en ga zo maar door. Dit soort nieuws overheerst vaak het politiek nieuws uit binnen- en buitenland, krijgt bijna ongemerkt een eerste plaats. Dan is het prettig te merken dat ook in de Bijbel de zorg voor duurzaamheid een eerste plaats inneemt.

Het boek *Genesis* opent met de opdracht aan de mens - aan 'adam' in het Hebreeuws - om goed te zorgen voor de 'adamah', zoals onze aarde daar met een rijmwoord heet : een oproep tot duurzaamheid, tot zorg voor alles wat de aarde ons schenkt, én tot waakzaamheid bij alles wat wij mensen daar mee doen : zorg dus voor natuur én voor cultuur, voor land-, bos- en tuinbouw, en ook voor arbeidsverhoudingen en voor ziekenzorg, die onze eigen duurzaamheid tot doel heeft. Het visioen bij dat alles is een Rijk van God met vrede op aarde. Er is dus nog het een en ander te doen...

We zijn er deze jaren achter aan het komen hoe slecht wij mensen zorgen voor de aarde die ons geschonken is. Schoksgewijs beseffen we dat het daarmee anders moet, dat er iets - en waarschijnlijk heel veel - juist ook met ons en met onze cultuur mis is. We zitten midden in een langzaam proces van bewustwording dat nog tijden nodig zal hebben, en waarschijnlijk ook af en toe een ramp om ons tot de orde te roepen. Zo'n ramp vormen momenteel de vele mensen die op de vlucht zijn omdat hun stukje aarde verschroeid is door oorlogsgeweld of niet genoeg meer opbrengt om hun honger te stillen. Ze komen vaak in grote getale op onze welvaart af, en meer dan eens ook verdrinken ze in grote getale. We zijn met deze mensen bezig, maar zeker niet goed genoeg, zoals we ons ook niet genoeg bezig willen of kunnen houden met zoveel andere problemen met onze aarde en haar bewoning die ons boven het hoofd groeien.

Het scheppingsverhaal uit *Genesis* kan ons misschien ook helpen om daarmee verder te komen. Het geeft ons een kostbare sleutel in handen : immers, of we nu, zoals dat heet, geloven of niet geloven in het bestaan van God, het scheppingsverhaal vertelt om te beginnen : 'Gods wind, Gods Geest zweefde boven de wateren'. We worden daarmee gewezen op een geestelijke werkelijkheid boven en in alles wat deze aarde tot aarde, en ons mensen tot mensen maakt. Ik vind dat de mooiste woorden uit het scheppingsverhaal, dat begin-zinnetje : 'Gods wind, Gods Geest zweefde boven de wateren', of in andere vertalingen : 'boven de chaos'. De Geest van God wordt genoemd voordat Deze een woord gesproken heeft. Prachtig! Het past ook zo bij de ontdekking van de wetenschap dat stof van de aarde, dus ook onze lichamen, bijna helemaal energie, beweging zijn.

Over het bestaan van God, nogmaals, kunnen we verschillend denken, maar die Geest moet ons heilig zijn : Hij of Zij is een werkelijkheid die ieder van ons dagelijks ervaart buiten zichzelf en in ons eigen innerlijk. Het is die geest - goede geest, heilige Geest, geest van liefde - die overal op deze aarde aan het werk is, in ieder mens, ieder van ons. Het evangelie vertelt dat die geest over Maria komt wanneer zij zwanger wordt van het kind Jezus, en ook dat Jezus haar aan zijn vader teruggeeft bij zijn sterven - 'Vader in jouw handen beveel ik mijn geest'. Het is de geest die in onze dagen steeds nadrukkelijker in onze gewetens roept en smeekt om betere zorg voor deze aarde waar wij te nonchalant mee omgaan, weer een chaos van dreigen te maken, die wij uitbuiten in plaats liefhebben, en dat terwijl zij ons als een moeder draagt en voedt. De geest van de schepping roept steeds nadrukkelijker om duurzaamheid, dat we andere kinderen van moeder aarde moeten worden, en dus ook andere broers en zusters van elkaar. Die nieuw leefcultuur is de mensheid deze jaren hopelijk aan het ontwikkelen, langzaam maar zeker.

Het scheppingsverhaal wordt in het Boek *Genesis* twee maal achter elkaar verteld. In het tweede verhaal, waarvan we zojuist ook een fragment hoorden, wordt de verbintenis die de mens heeft met de aarde in verband gebracht met de dood, die donkere compagnon van het leven, die óók tot onze natuur behoort. In verband gebracht ook met slechte, zondige geesten die deze aarde eveneens bevolken, die ook in ons rondwaren. Duurzaamheid, in welke vorm dan ook, krijgt met de dood, en met het kwaad, de slechte geest in allerlei gedaanten te maken, moet daarop veroverd worden. Tegelijkertijd - en dat maakt al ons doen en denken vaak zo vreselijk moeilijk - is de dood blijkbaar ook nodig, draagt ook bij aan duurzaamheid. De graankorrel moet sterven in de aarde om vrucht te dragen. Aan iedere meimaand moet een maand februari voorafgaan wil die aarde tot nieuwe vruchtbaarheid komen. En de geschiedenis van ons mensen, van families, van volkeren is pas geschiedenis als er in gestorven wordt, als de werken van het ene geslacht hun vruchtbaarheid waar maken in het volgende. Dood en lijden zijn ook ons deel, zeker als ouderen worden we er steeds meer mee geconfronteerd. De woorden van de stervende Jezus : God, mijn God, waarom heb je mij verlaten' blijven verschrikkelijk, door geen paasfeest uit te wissen. Wij kunnen en zullen dat droevige raadsel van de aarde en van ons mens zijn - leven en dood, goed en kwaad - nooit begrijpen, nooit beheersen. Ook de wetenschap niet. We zijn er dan ook niet in de eerste plaats om het leven te begrijpen maar om zoals de gehele natuur vrucht te dragen, en zo onze weg te vinden. Wat we

ondertussen wél begrijpen is dat de Geest van de schepping, voor wie wij in deze kerk bijeen zijn, niet de dood maar het leven uit de chaos te voorschijn heeft geroepen, en dit blijft doen, en dat zij wil dat wij met haar samenwerken, en niet samenspannen met een geest van dood en kwaad, die het leven en de duurzaamheid van het leven verstieren. Lijden en dood vragen om eerbied, maar we zijn er voor het leven, moeten niet met dood en lijden heulen. Dat hebben mensen van allerlei godsdiensten, ook Christenen, te vaak gedaan.

Dat doen wij bijvoorbeeld, wanneer we in de veertigdagentijd over 'vasten' en 'versterving' spreken alsof het deugden waren. Alle beperkingen die we ons deze weken kunnen opleggen, ook het vasten, hebben alleen zin als ze de aarde, onszelf en anderen ten goede komen, aan duurzaam leven bijdragen. Ik heb ooit als jonge vent de geloften van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid afgelegd. In de loop der jaren ben ik gaan inzien dat ik zo gevaarlijk heulde met een ontkenning van het leven. Armoede is geen ideaal, en ook gehoorzaamheid en het celibaat zijn dat niet. Kloosters zijn vaak aantrekkelijke oorden van rust en gebed, van bezinning voor gelovigen en ongelovigen - een zegen - maar zou het niet beter zijn wanneer mensen die blijvend kiezen voor deze levensvorm, hun geloften anders doordachten en formuleerden? Geen gelofte doen dat je arm wilt zijn maar dat je wilt delen met anderen, niet dat je gehoorzaam wilt zijn maar dat je met bijzondere aandacht naar anderen wilt luisteren, niet dat je het Godsgeschenk seksualiteit wilt opgeven, maar dat je anderen met eerbied nabij wil zijn, geestelijk en lichamelijk.

Onze voorouders waren natuurlijk niet gek, toen ze anders dachten en leefden. Wie zijn wij om over hen te oordelen? Maar wij leven in andere omstandigheden, zijn andere mensen geworden die anders geloven. Juist onze inzet voor duurzaamheid vraagt om zo'n andere levenshouding en een ander christelijk geloof, een geloof dat het leven dankbaar viert en niet heult met de dood. Ook niet in de veertigdagentijd. In die geest zullen we straks misschien minder of anders auto gaan rijden, minder of anders gaan reizen en vliegen, minder vlees eten, meer geld geven aan minderbedeelden : steeds om beter te zorgen voor de aarde van de mens, voor 'adamah' en haar bewoners. Dat is het goede vasten dat onze snel veranderende maatschappij nodig heeft.

Er is inderdaad een wezenlijk andere samenleving aan het ontstaan die andere vormen van geloof nodig zal hebben. Zoals we niet door kunnen gaan met een economie waarvoor kapitaal en 'groei' meer tellen dan rechtvaardigheid, zo kan dat ook niet met een geloof waarin instituut en dogma de toon aangeven. Daarom ook kunnen we niet over duurzaamheid spreken zonder het vooral over hoop te hebben : 'Hoop is even belangrijk als het leven zelf', zei de vredebrenger Vaclav Havel. Soms heb ik juist in dit verband het simpele idee zowel over politiek als over religie dat wanneer mannen en vrouwen daar werkelijk en wezenlijk als gelijken met elkaar zouden samengaan, veel van de grote problemen van de mensheid - ik denk aan oorlog en geweld, maar ook aan de duurzaamheid waar het vandaag over gaat - heel veel dichterbij een oplossing zouden komen. Vrouwen staan dichterbij de aarde, begrijpen ook beter wat duurzaamheid is. We lijken naar die levensnoodzakelijke gelijkheid van vrouw en man op weg te zijn, maar er is vooral nog een heel lange weg te gaan, in huis- en slaapkamers overal ter wereld, in de politiek van heel veel landen, en wat godsdienst betreft, vooral in de Islam en de Rooms-Katholieke Kerk.

Als Kerken stellen we voor de Bijbelse oproep tot duurzaamheid geen politieke programma's op. Daar zijn andere instanties voor. Wel zullen Kerken hun gelovigen oproepen om aan het werk te gaan, samen tijd te maken, initiatieven te nemen. Dat gebeurt in onze gemeente gelukkig ook : in een wereldwinkel, met het onderwijs dat gegeven wordt op vrijdag aan immigranten, met een tocht naar Schiphol, naar het detentiecentrum voor uitgeprocedeerde vluchtelingen. Ik denk natuurlijk ook aan het Open Huis, en deze weken aan de werkgroep Duurzaamheid, en de studiegroep daarin die ons informatie verschaft, bijvoorbeeld over de inspirerende encycliciek van paus Franciscus over klimaat en milieu, en over een prachtig boek van Barbara Marx Hubbard over *Bewuste Evolutie*. Kerken zijn zo lang en meestal tevergeefs bezig geweest met kwesties rond huwelijk en seksualiteit, en bijna alle voorschriften die ze daar gaven blijken nu achterhaald. Laten ze de energie die ze eeuwen lang daar aan besteed hebben nu inzetten voor een goed gebruik van deze aarde. Dat zou helpen. Kerken zijn er uiteraard in de eerste plaats voor gelovige, mystieke gemeenschapsvorming : voor het gezamenlijk overdenken en vieren van het mysterie van God en mens, leven en dood, met woord, gezang en ritueel. Daarvoor zijn wij ook vanmorgen hier bijeen. Maar dit overdenken en vieren wordt tot gebakken lucht wanneer het niet uitmondt in gezamenlijke actie buiten de kerk. 'God moeten we doen' was een lijfspreuk van Wim Tepe die ooit, samen met Jan Nieuwenhuis aan de oorsprong heeft gestaan van deze Dominicus gemeente. 'God doen' betekent zorg voor de aarde en haar bewoners, dat waarover ook het oude scheppingsverhaal spreekt.

Laten we in de komende veertigdagentijd proberen samen na te denken over hoe we hier nog meer mee aan de gang kunnen gaan, hoe we over onze tegenzin, onze luiheid, ons ongeloof heen kunnen stappen, meer levenskunst ontwikkelen, in de geest die tegen alle chaos in roept van 'Mens, durf te leven!' 'Mens, durf te denken!' 'Mens, durf te geloven!' Zo moge het zijn.

Henk Hillenaar